

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/79/2004

STABILIZACJA OPINII O WPŁYWIE KOŚCIOŁA NA ŻYCIE W KRAJU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Omawiane w tym komunikacie dane dotyczą opinii na temat społecznych funkcji Kościoła jako instytucji, a nie jego funkcji religijnych i duchowych. Trwające w Polsce w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych spory dotyczące miejsca Kościoła w życiu publicznym i ideologicznego kształtu państwa, a także wyraźnie większa obecność Kościoła w życiu kraju przyczyniły się do gwałtownego spadku społecznego autorytetu Kościoła jako instytucji publicznej. W kolejnych latach, kiedy spory te zaczęły wygasać i udało się wypracować możliwy do zaakceptowania przez obie strony model stosunków państwo - Kościół, część utraconego prestiżu społecznego Kościół zdołał odbudować. Począwszy od drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych obserwujemy zatem okres stabilizacji opinii o Kościele katolickim. Od roku 1996 do 1999 jego społeczną działalność dobrze oceniała ponad połowa Polaków, krytycznie - mniej więcej jedna trzecia. W kolejnych latach (2000-2004) opinie o Kościele jeszcze się poprawiły - liczba osób aprobujących jego działania wzrosła do ponad 60%, jednocześnie do mniej więcej jednej czwartej zmalał odsetek Polaków wyrażających dezaprobatę. W lutym tego roku instytucjonalną działalność Kościoła pozytywnie oceniało prawie dwie trzecie ankietowanych (62%), a negatywnie - jedna czwarta (26%)¹. Kościół katolicki należy do tych instytucji życia publicznego, które Polacy obdarzają największym zaufaniem. W styczniu tego roku trzy czwarte badanych (75%) deklarowało, że ma zaufanie do Kościoła, jedna piąta zaś (21%) wyrażała nieufność².

Stabilizacja opinii o Kościele katolickim widoczna jest także w ocenach i postulatach dotyczących jego wpływu na życie w kraju i oczekiwaniach odnoszących się do roli, jaką powinien odgrywać w polityce³.

---

¹ Por. komunikat CBOS „Opinie o działalności instytucji publicznych”, luty 2004.

² Zob. komunikat CBOS „Zaufanie w sferze publicznej i prywatnej”, luty 2004.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (167) przeprowadzono w dniach od 2 do 5 kwietnia 2004 roku na liczącej 993 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

OCENY I POSTULATY DOTYCZĄCE WPLYWU KOŚCIOŁA

Podobnie jak przed dwoma laty, ponad połowa badanych (58%) jest zdania, że Kościół w dużym stopniu oddziałuje na to, co się dzieje w kraju. Nieco więcej niż co czwarty Polak (28%) określa ten wpływ jako ani mały, ani duży, a tylko co dziesiąty (10%) sądzi, że jest on mały.

Tabela 1

Jaki jest, Pana(i) zdaniem, wpływ Kościoła na życie w kraju?*	Wskazania respondentów według terminów badań			
	V 1988	II 1999	VI 2002	IV 2004
	w procentach			
Bardzo duży	9	23	14	14
Duży	31	45	43	44
Ani mały, ani duży	23	24	31	28
Mały	9	5	6	8
Bardzo mały	5	1	2	2
Trudno powiedzieć	24	2	4	4

*W latach ubiegłych pytanie brzmiało „Jaki jest, Pana(i) zdaniem, wpływ Kościoła na to, co się dzieje w kraju?”

Przekonanie o dużym oddziaływaniu Kościoła na życie w kraju jest tym częstsze, im ankietowani są lepiej wykształceni - wyraża je nieco ponad połowa osób z wykształceniem podstawowym (52%) i prawie trzy czwarte z wyższym (71%).

Istotne znaczenie dla postrzegania oddziaływania Kościoła na życie w Polsce ma religijność badanych, wyrażająca się w częstości ich uczestnictwa w praktykach religijnych. Największy wpływ na to, co się dzieje w kraju, przypisują Kościołowi osoby, które w ogóle nie biorą udziału w praktykach religijnych - ponad dwie trzecie z nich (68%) sądzi, że jest on duży. Z poglądem tym najrzadziej zgadzają się osoby uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (50%). Opinie w tej kwestii różnicują deklarowane poglądy polityczne - duże wpływy Kościoła częściej dostrzegają osoby utożsamiające się z lewicą (69%) niż deklarujące inną orientację polityczną bądź indyferentne politycznie.

Mimo że utrzymują się pozytywne oceny działalności Kościoła, dla dużej części społeczeństwa jego wpływ na życie w kraju nadal jest nadmierny. Ponad dwie piąte

ankietowanych (45%, o 3 punkty więcej niż przed dwoma laty) uważa, że Kościół powinien w mniejszym stopniu niż dotychczas oddziaływać na to, co się dzieje w Polsce. Zwiększenia jego roli w życiu publicznym oczekuje jedynie 12% badanych, natomiast znaczną grupę (38%) zadowala obecna pozycja Kościoła.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, Kościół powinien mieć większy niż dotychczas czy mniejszy wpływ na życie w kraju?*	Wskazania respondentów według terminów badań			
	V 1988	II 1999	VI 2002	IV 2004
	w procentach			
Zdecydowanie większy	9	1	3	3
Raczej większy	21	4	10	9
Taki sam jak teraz	37	31	38	38
Raczej mniejszy	9	35	25	27
Zdecydowanie mniejszy	5	26	17	18
Trudno powiedzieć	20	4	8	5

* W latach ubiegłych pytanie brzmiało: „Czy, Pana(i) zdaniem, powinno się zapewnić Kościołowi większy niż dotychczas czy mniejszy wpływ na życie w kraju?”

Poglądy na ten temat różnicuje wykształcenie. Postulaty zmniejszenia wpływu Kościoła są tym częstsze, im wyższe jest wykształcenie badanych - oczekuje tego jedna trzecia osób z wykształceniem podstawowym (34%) i więcej niż połowa z wyższym (55%). W grupach społeczno-zawodowych najczęściej wyrażają je pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz właściciele firm (po 61%), najrzadziej natomiast rolnicy (35%).

Opinie w tej kwestii wiążą się także z wiekiem i wielkością miejsca zamieszkania. Generalnie za zmniejszeniem wpływu Kościoła na życie w kraju częściej opowiadają się mieszkańcy miast niż wsi, częściej ludzie młodzi i w średnim wieku niż starsi. Z drugiej strony zwiększenia roli Kościoła chcieliby stosunkowo najczęściej mieszkańcy wsi (16%), ludzie starsi - mający 65 lat i więcej (19%), ale także najmłodszy - od 18 do 24 roku życia (17%), przede wszystkim zaś uczniowie i studenci (20%).

Opinie na ten temat najsilniej jednak określa światopogląd badanych - ich religijność oraz, choć już w wyrażnie mniejszym stopniu, poglądy polityczne. Im rzadsze deklaracje udziału w praktykach religijnych, tym częstsze przekonanie o potrzebie ograniczenia wpływu Kościoła - wyraża je tylko 13% badanych uczestniczących w praktykach religijnych kilka

razy w tygodniu i ponad trzy czwarte w ogóle niepraktykujących (78%). Jednocześnie wzrostu znaczenia Kościoła w Polsce chciałaby jedna czwarta osób najczęściej biorących udział w praktykach religijnych (25%) i tylko 1% niepraktykujących. Postulaty zmniejszenia wpływu Kościoła na życie w kraju częściej formułują badani identyfikujący się z lewicą (64%) niż osoby o orientacji centrowej (53%) i, przede wszystkim, prawicowej (35%), a także ci, którzy nie potrafią określić swoich poglądów politycznych (36%).

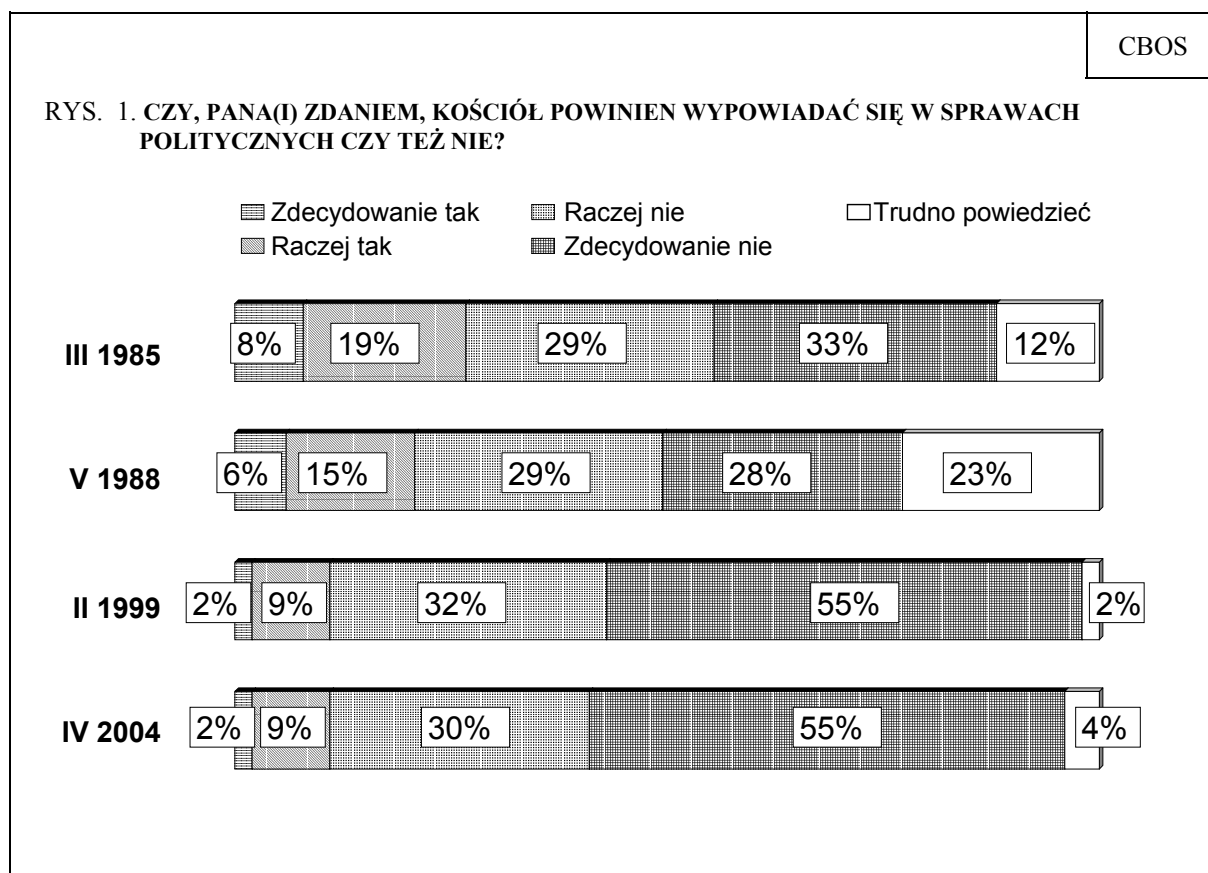
Poglądy w tej kwestii różnicują także preferencje partyjne. Najbardziej jednoznaczne stanowisko zajmują sympatycy SLD i SdPI, którzy w większości opowiadają się za ograniczeniem wpływu Kościoła na życie w Polsce. W pozostałych analizowanych elektoratach, z wyjątkiem LPR, mniej więcej tyle samo osób chciałoby zmniejszenia roli Kościoła, co zachowania *status quo*. Zwolennicy LPR stosunkowo najczęściej optują za zwiększeniem wpływu Kościoła na życie w kraju, jednak większość z nich uważa, że powinien on być taki sam jak obecnie.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, Kościół powinien mieć większy niż dotychczas czy mniejszy wpływ na życie w kraju?			
	Większy	Taki sam jak teraz	Mniejszy	Trudno powiedzieć
	w procentach			
LPR	25	54	16	5
PiS	25	37	36	3
Samoobrona	18	37	38	7
PO RP	9	47	43	1
PSL	9	41	46	4
SLD	10	22	68	0
SdPI	0	31	69	0

POLITYCZNA ROLA KOŚCIOŁA

Niezmiennie i w sposób zdecydowany Polacy wyrażają przekonanie, że Kościół nie powinien się wypowiadać w sprawach politycznych. Uważa tak 85% badanych, minimalnie mniej niż przed pięcioma laty. Zaangażowanie Kościoła w dyskusje polityczne akceptuje 11% ankietowanych.

Przekonanie, że Kościół nie powinien wypowiadać się w sprawach politycznych, zdecydowanie przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, a także w elektoratach partii i ugrupowań politycznych cieszących się największym poparciem społecznym. Stosunkowo najchętniej zgodę na to, aby Kościół był uczestnikiem lub moderatorem sporów politycznych, wyrażają osoby praktykujące kilka razy w tygodniu (22%), badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne (23%), a w potencjalnych elektoratach - sympatycy LPR (30%) oraz PiS (25%).

Kościół katolicki niezmiennie postrzegany jest jako instytucja wpływowa. Mimo pozytywnych ocen działalności i zaufania, jakim darzy go większość społeczeństwa, Polacy chcieliby raczej ograniczenia niż poszerzenia jego wpływu na życie w kraju. Nieodmiennie przeciwni są także angażowaniu autorytetu Kościoła w spory polityczne.

Opracowała

Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Jaki jest, Pana(i) zdaniem, wpływ Kościoła na życie w kraju?
 1 - Bardzo duży i duży; 2 - Ani mały, ani duży; 3 - Mały i bardzo mały (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	28	10	4	993
Płeć					
Mężczyźni	61	25	10	3	473
Kobiety	55	31	10	4	520
Wiek					
18-24 lat	63	26	10	2	156
25-34	62	27	7	4	172
35-44	61	27	9	3	165
45-54	56	30	11	4	202
55-64	56	25	16	3	117
65 lat i więcej	53	32	8	6	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	53	32	10	5	362
Miasto do 20 tys.	65	25	7	3	129
20-100 tys.	57	28	11	4	198
101-500 tys.	64	23	11	3	191
501 tys. i więcej mieszk.	59	27	11	2	114
Wykształcenie					
Podstawowe	52	31	12	6	285
Zasadnicze zawodowe	54	33	10	3	252
Średnie	63	24	10	3	346
Wyższe	71	24	4	1	110
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	66	24	10	0	63
Prac.umysł.niż.szczebla	64	24	8	3	94
Pracownicy fiz.- umysł.	46	37	16	1	84
Robotnicy wykwalifikowani	67	19	8	7	78
Robotnicy niewykwalifik.	60	22	18	0	40
Rolnicy	60	29	2	9	53
Pracujący na własny rach.	66	26	5	3	38
Bierni zawodowo					
Renciści	54	29	11	5	115
Emeryci	53	32	10	5	211
Uczniowie i studenci	65	24	9	2	75
Bezrobotni	59	28	10	4	116
Gospodynie domowe i inni	53	37	10	0	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	60	27	11	2	151
spółce właścicieli	56	33	9	1	78
prywatnych i państwa	65	21	11	3	175
sekt. pryw. poza rolnict.	62	29	3	7	59
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	56	32	8	4	94
300-399	57	30	14	0	71
400-599	58	29	10	3	156
600-800	58	28	10	4	173
Powyżej 800 zł	63	23	11	3	195
Ocena własnych war. mater.					
Złe	52	31	12	5	296
Średnie	58	29	9	3	447
Dobre	66	22	9	3	249
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	50	31	14	5	63
Raz w tygodniu	59	30	7	3	500
1-2 razy w miesiącu	55	29	12	4	138
Kilka razy w roku	55	27	13	5	188
W ogóle nie uczestniczy	68	17	11	4	104
Poglądy polityczne					
Lewica	69	20	9	2	163
Centrum	59	28	11	2	299
Prawica	57	30	10	2	252
Trudno powiedzieć	53	30	9	8	280

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, Kościół powinien mieć większy niż dotychczas czy mniejszy wpływ na życie w kraju? (%)

	Większy	Taki sam jak teraz	Mniejszy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	38	45	5	993
Płeć					
Mężczyźni	11	35	50	5	473
Kobiety	13	41	42	5	520
Wiek					
18-24 lat	17	38	43	2	156
25-34	9	30	56	5	172
35-44	6	41	49	4	165
45-54	8	36	53	4	202
55-64	11	39	45	5	117
65 lat i więcej	19	44	26	11	180
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	42	36	7	362
Miasto do 20 tys.	12	36	50	3	129
20-100 tys.	6	37	51	5	198
101-500 tys.	8	34	56	3	191
501 tys. i więcej mieszk.	13	35	45	8	114
Wykształcenie					
Podstawowe	20	38	34	8	285
Zasadnicze zawodowe	11	40	46	4	252
Średnie	8	36	52	4	346
Wysze	4	40	55	2	110
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	42	50	3	63
Prac. umysł. niż. szczebla	2	36	61	1	94
Pracownicy fiz.- umysł.	6	37	52	5	84
Robotnicy wykwalifikowani	5	36	56	4	78
Robotnicy niewykwalifik.	10	38	50	2	40
Rolnicy	10	46	35	9	53
Pracujący na własny rach.	6	25	61	7	38
Bierni zawodowo					
Renciści	17	41	37	5	115
Emeryci	17	40	34	10	211
Uczniowie i studenci	20	37	40	2	75
Bezrobotni	15	31	50	3	116
Gospodynie domowe i inni	11	43	46	0	27
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	3	43	54	0	151
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	34	52	5	78
sekt. pryw. poza rolnict.	5	33	56	6	175
prywatnym gosp. rolnym	13	44	36	7	59
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	13	46	38	3	94
300-399	10	45	44	1	71
400-599	14	34	46	6	156
600-800	12	39	43	7	173
Powyżej 800 zł	8	33	54	4	195
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	39	39	6	296
Średnie	11	38	46	6	447
Dobre	8	37	52	3	249
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	25	53	13	9	63
Raz w tygodniu	14	49	33	4	500
1-2 razy w miesiącu	11	28	54	7	138
Kilka razy w roku	7	22	65	5	188
W ogóle nie uczestniczy	1	15	78	6	104
Poglądy polityczne					
Lewica	7	27	64	2	163
Centrum	9	34	53	4	299
Prawica	16	45	35	4	252
Trudno powiedzieć	13	41	36	10	280

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, Kościół powinien wypowiadać się w sprawach politycznych czy też nie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	85	4	993
Płeć				
Mężczyźni	10	86	4	473
Kobiety	13	83	4	519
Wiek				
18-24 lat	13	85	3	156
25-34	7	90	3	172
35-44	11	87	3	165
45-54	9	89	2	201
55-64	17	81	2	117
65 lat i więcej	15	74	11	180
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	84	4	362
Miasto do 20 tys.	11	87	3	129
20-100 tys.	10	85	5	198
101-500 tys.	12	86	2	191
501 tys. i więcej mieszk.	14	80	6	113
Wykształcenie				
Podstawowe	9	83	8	285
Zasadnicze zawodowe	10	88	2	252
Średnie	13	84	3	346
Wyższe	16	84	1	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	87	0	63
Prac.umysł.niż.szczębla	9	91	0	94
Pracownicy fiz.-umysł.	9	86	5	84
Robotnicy wykwalifikowani	10	89	1	78
Robotnicy niewykwalifik.	9	91	0	40
Rolnicy	9	87	4	53
Pracujący na własny rach.	5	93	3	38
Bierni zawodowo				
Renciści	10	82	8	115
Emeryci	16	77	7	211
Uczniowie i studenci	17	80	3	75
Bezrobotni	10	87	3	116
Gospodynie domowe i inni	7	87	5	27
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	11	88	1	151
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	11	87	2	78
sekt. pryw. poza rolnict.	7	90	2	175
prywatnym gosp. rolnym	9	87	4	59
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	8	90	2	94
300-399	12	86	3	71
400-599	9	89	3	156
600-800	18	79	4	173
Powyżej 800 zł	12	83	5	195
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	84	4	296
Średnie	11	85	4	447
Dobre	13	84	3	249
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	22	72	6	62
Raz w tygodniu	15	81	4	500
1-2 razy w miesiącu	8	88	4	138
Kilka razy w roku	6	91	3	188
W ogóle nie uczestniczy	2	93	5	104
Poglądy polityczne				
Lewica	5	92	3	163
Centrum	9	90	2	299
Prawica	23	74	3	252
Trudno powiedzieć	8	84	8	279